

ISSN: 2149-8539

Makale Türü: Kitap Kritiği
Article Type : Book Review

Yayın Tarihi: 21.05.2025

Geliş Tarihi : 14.02.2025

Kabul Tarihi: 21.05.2025

Tharoor, S. (2023). Utanç imparatorluğu: İngilizler Hindistan'da ne yaptı? (Y. S. İnanç, Çev.). İstanbul: Kronik Kitap

Yasemin Kutlu Yürük

Dr.

yasminkutlu58@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4038-2560>

İntihal/Plagiarism

Bu makale, iThenticate yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by iThenticate and no plagiarism detected.

İlk olarak Scribe Publishing tarafından 2017 yılında basılan kitap, 2023 yılında Kronik Kitap tarafından Türkçe'ye kazandırılmıştır. Shashi Tharoor, İngiltere'de doğmuş ve çocuk yaşlarda ailesiyle Hindistan'a dönmüştür. Amerika'da doktorasını tamamlamış, diplomat olarak Hindistan adına görev yapmış ve sonrasında siyasete atılarak milletvekiliği ve bakanlık düzeyinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. Aynı zamanda 23 kitap yazmış, Hindistan'ın siyasi ve toplumsal meselelerini ele alan bir entelektüeldir.

Bu kitabın yazılma amacı, Hindistan'ın sömürgecilik deneyimini derinlemesine incelemek ve bu deneyimin günümüz Hindistan'ı üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Kitap, Hindistan'daki İngiliz sömürgeciliğini özel olarak ele almakta ve bu sürecin Hindistan halkı üzerinde yarattığı kültürel, sosyal ve ekonomik yıkımı derinlemesine incelemektedir. Yazar, 2015 yılında Oxford Üniversitesi'nin düzenlemiş olduğu "İngiliz kolonisi" adlı konferansta yapmış olduğu konuşmasının sosyal medyada büyük bir ilgi gördüğünden bahsetmiştir. Kendisinin ifadesiyle söylediklerinin daha önce birçok kişi tarafından söylenmesine rağmen 7'den 70'e bütün Hint halkı tarafından ilk defa söyleniyormuş gibi tebrik edilmesi böyle bir kitabın yazılması gerektiği fikrini uyandırmıştır. Gelişmeler üzerine İngiliz sömürgeciliğinin getirdiği acıları ve adaletsizlikleri günümüz Hindistanlılarına ve hatta İngilizlere anlatmanın ahlaki bir sorumluluk olduğunu düşünerek kitabı kaleme almıştır. Ancak kitap, sömürgeciliği bir bütün olarak ele almak yerine sadece Hindistan'daki deneyimi vurgular. Bu bağlamda, kitabın temel odak noktası, İngiliz sömürgeciliğinin Hindistan üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymak ve bu sürecin bugüne yansıyan izlerini anlamaktır. Yazar, kitabı yazarken tarihsel bir sıralamadan çok, İngiliz idaresinin Hindistan'a yönelik ideolojik savunmalarını değerlendirmiş ve bu savunmaları çürütmüştür. Ayrıca, Hindistan'ın bağımsızlık sürecinin önemli noktalarını açığa çıkarmak ve İngiltere'nin bu dönemdeki sorumluluklarını tartışmak amacıyla yazılmıştır. Kitap yalnızca geçmişteki hataları incelemeyip, bu hataların bugüne nasıl yansıdığına da ışık tutmaktadır. İngiliz sömürgeciliği altında Hindistan'ın yaşadığı trajediyi anlatmak için yazar kitabı sekiz bölüm şeklinde planlamıştır.

Hindistan'ın Yağmalanması, isimli birinci bölümde Tharoor, Hindistan'ın İngiliz sömürgesi öncesindeki ekonomik ve sanayi gücünü vurgulamakta ve İngilizlerin bölgeye yaşanan sömürgeleştirme sürecini detaylı bir şekilde ele almaktadır. Babür İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra, Hindistan'ın kaynaklarının sistematik bir şekilde yağmalandığı ve ekonomik yapısının İngiliz çıkarları doğrultusunda nasıl dönüştürüldüğü gözler önüne serilmektedir. Hindistan'ın sanayileşme potansiyeli ve üretim gücü, pamuk, yün, keten, iplikten yapılan dokuma ürünlerinden, mücevherlere, değerli taşlara ve metal işçiliğine kadar pek çok alanda benzersiz zenginliklerle örneklendirilmektedir. Ancak, Doğu Hindistan Şirketi'nin askeri ve idari bir güç haline gelmesiyle bu zenginliklerin İngiliz çıkarlarına hizmet edecek şekilde nasıl tüketildiği aktarılmaktadır.

Yazar, İngiliz yönetiminin sanayisizleştirme politikalarını, haksız vergilendirme sistemlerini ve bölgedeki yolsuzlukları eleştirirken, Hindistan halkının refahının nasıl mahvedildiğini örneklerle açıklamaktadır. Hindistan'daki yerli sanayinin, özellikle kumaş, çelik ve gemi yapım sektörlerinin, bilinçli bir şekilde yok edilmesi ve İngiliz sanayi devriminin finansmanına hizmet eden bir kaynak olarak kullanılması, sömürgecilik sürecinin çarpıcı bir yönü olarak değerlendirilmektedir. Bu bölümde, İngiliz idaresinin Hindistan'ın ekonomik gerilemesine neden olan politikalarını eleştirel bir bakış açısıyla analiz eden yazar, Hindistan'ın sömürgecilik öncesi ve sonrası durumunu detaylı bir şekilde karşılaştırmaktadır. Hindistan'ın yerli sanayisinin bilinçli olarak yok edildiğini ve İngiliz sanayisinin güçlenmesi için nasıl bir araç haline getirildiğini vurgulamaktadır.

Araştırma & Yayın Etiği/ Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiştir. Yayın etiği ihlalleri yazarın sorumluluğundadır.

Research & Publication Ethics

This article has been reviewed by at least two referees. Violations of publication ethics are the responsibility of the author(s).

Atıf/Citation

Yürük, Y. K. (2023). [Kitap değerlendirmesi: Utanç imparatorluğu: İngilizler Hindistan'da ne yaptı? S. Tharoor (Y. S. İnanç, Çev.)]. Dergi Adı, Cilt(Sayı), 1-4.

This is an open access paper distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Hindistan'ın Siyasi Birliğini İngilizler mi Sağladı? başlıklı ikinci bölümde yazar, İngilizlerin Hindistan'da siyasi birlik sağladığı iddiasını sorgulamakta ve bu argümanı tarihsel kanıtlarla çürütmektedir. İngiliz idaresinin, Hindistan'daki siyasi kurumları yok ederek sömürüye dayalı bir yönetim kurduğunu vurgulamaktadır. Babür İmparatorluğu'nun zayıfladığı kargaşa ortamını, İngilizlerin kendi çıkarları doğrultusunda nasıl kullandığı açıklanır. Yazar, Doğu Hindistan Şirketi'nin ve 1858 sonrası doğrudan İngiliz Krallığı'nın, halkın refahını artırmak yerine sömürüyü derinleştirdiğini belirtmektedir.

1858 Kraliçe Victoria Beyannamesi'ndeki reform vaatlerinin, pratikte sadece İngilizlerin kontrolünü pekiştiren adımlar olduğu ifade edilmektedir. Hindistan halkı, siyasi haklardan mahrum bırakılmış ve yönetim görevlerine erişememiştir. Ayrıca, İngiliz yönetiminin ırkçılık ve üstünlük temelli bir yaklaşımı benimsediği aktarılmaktadır. Gandhi'nin pasif direniş hareketleri ve İngilizlere verdiği desteğe rağmen Hindistan'a özerklik tanınmaması, halkın İngiliz hükümetine duyduğu güveni sarsmıştır. Bölüm, Hindistan halkının bağımsızlık arzusunun temellerini ve İngilizlerin vaat ettikleri demokratik sistemin gerçekte bir despotizm olduğunu vurgulamaktadır.

Demokrasi, Basın, Parlamenter Sistem ve Hukukun Üstünlüğü isimli üçüncü bölümde ise Tharoor, İngiliz sömürge yönetiminin Hindistan'a demokrasi, basın özgürlüğü, parlamenter sistem ve hukukun üstünlüğü gibi kavramları getirdiği iddialarını eleştirmektedir. Tharoor, İngilizlerin Hindistan'a demokrasi getirmediğini, halkın katılımını sınırlayan ve sadece kendi çıkarlarına hizmet eden bir yönetim modeli uyguladıklarını savunur. İlk gazetelerin basılması ve basının milliyetçi hareketi desteklemesi doğru olsa da, basına sürekli sansür uygulanmış ve gazetecilik ciddi baskılara maruz kalmıştır.

Yazar, Hindistan için parlamenter sistemin uygun olmadığını ve İngilizlerin hukukun üstünlüğü ilkesini sadece kendi çıkarları doğrultusunda kullandığını vurgular. Hukuk ve adalet sistemi, İngilizler tarafından Hindistanlılara karşı ayrımcılık ve baskı aracı olarak kullanılmıştır. Tharoor, İngilizlerin Hindistan'a uygun siyasi kurumlar, demokrasi, etkin bürokrasi ve hukukun üstünlüğü getirdiği iddialarının tamamen asılsız olduğunu ifade eder. Bu bölüm, İngiliz yönetiminin Hindistan'a gerçek anlamda demokratik bir yapı sağlamadığını ortaya koymaktadır.

Tharoor, dördüncü bölümde, *Böl ve Yönet* başlığında İngiltere'nin Hindistan'daki toplumsal yapıyı nasıl manipüle ettiğini ve bu manipülasyonun Hindistan'daki toplumsal ilişkiler üzerinde nasıl kalıcı etkiler yarattığını ele almaktadır. İngilizlerin, Hindistan'daki kast ve din sistemlerini kullanarak toplumsal farklılıkları derinleştirdiği, bu ayrımların kendi egemenliklerini sürdürme amacına hizmet ettiği vurgulanmaktadır. Özellikle Hindular ve Müslümanlar arasındaki ayrımın körüklenmesi, toplumdaki birliği engellemiş ve halkın birbirine olan güvenini sarsmıştır. Yazar, İngilizlerin uyguladığı “böl ve yönet” stratejisinin, Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesi sürecinde önemli bir etken olduğunu, ancak bu stratejinin toplumsal çatışmaları daha da derinleştirerek Hindistan'ın bölünmesine yol açtığını savunmaktadır. 1947'deki Hindistan-Pakistan bölünmesini, İngiltere'nin stratejilerinin acı bir sonucu olarak tanımlar. Yazar, İngiliz yönetiminin Hindistan'da büyük bir felakete yol açtığını, toplumsal yapıyı tahrip ettiğini ve kalıcı bir ayrışmaya neden olduğunu anlatmaktadır. Ayrıca, bu süreç, Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesinin şekillenmesinde ve sonraki dönemlerdeki toplumsal yapının oluşumunda belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aydınlanma Despotizm Miti isimli bölümde yazar, İngilizlerin Hindistan'daki yönetim tarzını “aydınlanmacı despotizm” olarak idealize eden yaklaşımın gerçek dışı olduğunu üç ana başlık altında ele almaktadır: kıtlık, zorunlu göç ve gaddarlık. Yazar, bu başlıklarla İngiliz sömürge yönetiminin halkın iyiliği için değil, kendi çıkarları doğrultusunda nasıl işlediğini göstermektedir. İlk olarak, İngiliz yönetiminin Hindistan'daki kıtlıklar ve açlık durumlarına

karşı kayıtsızlığını vurgulamaktadır. Kıtliklar sırasında halkın yardımına koşmak yerine yüksek vergiler toplayıp yardım kampanyalarını engellemişlerdir. Zorunlu göç politikası da başka bir olumsuz uygulama olarak öne çıkar; mahkumlar zorla başka sömürgelere gönderilip ucuz iř gücü olarak kullanılmıştır. Seyahatleri sırasında yaşadıkları perişanlık, bu politikanın zalimliğini gözler önüne sermektedir. İngilizlerin uyguladığı gaddarlık politikalarına dikkat çeken yazar, Hindistan halkına yönelik insani ve toplumsal zararları sorgulamaktadır. Kıtliklar, zorunlu göçler ve zorla çalıştırma, İngiltere'nin "aydınlanmacı despotizm" mitiyle örtbas etmeye çalıştığı gerçekleri açığa çıkarmaktadır. Bu bölüm, İngiliz sömürgeciliğini ve Hindistan'daki uygulamalarını güçlü bir şekilde eleştiren ve tarihsel verilerle desteklenen bir analiz sunmaktadır.

Altıncı bölümü *İmparatorluğun Bıraktıkları* şeklinde isimlendiren Tharoor, İngiliz İmparatorluğu'nun Hindistan'da bıraktığı mirası eleştirel bir gözle değerlendirmiştir. "İngilizler olmadan Hindistan bu düzeye gelemeyecekti" iddiasını ele alarak, Hindistan'ın tarih boyunca büyük medeniyetlere ev sahipliği yapmış, bilimsel ve kültürel başarılar a imza atmış bir ülke olduğunu vurgulamaktadır. Tharoor, Hindistan'ın kendi kaynaklarını özgürce kullanabilmesi durumunda modernleşme ve gelişim hedeflerine rahatlıkla ulaşabileceğini savunmaktadır. Yazar, İngilizlerin miras olarak bıraktığı demiryolları, eğitim sistemi, İngilizce dili ve spor gibi unsurları ele alırken, bunların çoğunlukla sömürgeci çıkarları desteklemek için tasarlandığını ifade ediyor. Örneğin, demiryolları Hindistan halkından çok İngiliz ekonomisinin ihtiyaçlarını karşılamak için inşa edilmiştir. Tharoor, İngilizlerin bazı faydalar sağlamış olabileceğini kabul etse de bu faydaların sömürgeciliğin yıkıcı etkilerini örtmek için kullanılamayacağını belirtiyor. Hindistan'ın bağımsızlık sonrası ekonomik başarısı, sömürgeciliğin kalkınmayı engelleyen bir faktör olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu bölüm, İngiliz İmparatorluğu'nun Hindistan'daki mirasını objektif bir şekilde değerlendirerek, sömürgeciliğin gerçek etkilerine dair önemli bir tartışma sunmaktadır.

Bilanço Tablosu başlıklı yedinci bölümde ise Tharoor, Hindistan'daki İngiliz idaresini öven görüşleri çürütmek amacıyla somut veriler ve oranlarla, sömürge dönemi boyunca Hindistan'ın ekonomik ve toplumsal durumunun nasıl kötüleştiğini ortaya koymaktadır. Tharoor, İngiliz sömürgeciliğinin olumlu ve olumsuz yanları olduğunu kabul etmekle birlikte, Hindistan'daki ekonomik ve toplumsal yıkımı daha çok ön plana çıkaran bir analiz sunmaktadır. Yazar, bazı düşünürlerin, sömürgeciliğin uzun vadede mağdurlara kazanç sağladığını savunduğuna değinirken, Hindistan'da İngiliz idaresinin milyonlarca insanı sömürüp mahvettiğini, yerel endüstrileri yok ettiğini ve halkın kimliğini zedelediğini belirtmektedir. Özellikle, Hindistan'ın 1600'lerde dünya üretiminin %23'ünü oluştururken, 1940'a gelindiğinde yoksulluk ve kıtlıkla boğuşan bir ülke haline gelmesi, İngiliz yönetiminin uzun vadeli olumsuz etkilerini gösterdiği vurgulanmaktadır.

Bağımsızlık sonrası Hindistan'ın yaşam kalitesinin arttığı, okuryazarlık oranlarının yükseldiği de belirtilirken, yazar, Hindistan'ın sömürgecilik öncesinde geri kalmış değil, aksine gelişmiş bir ülke olduğunu savunmaktadır. İngilizlerin Hindistan'a gelmesiyle birlikte, ülkenin potansiyelinin ciddi şekilde sınırlanmış olduğunu ve halkın gelişiminin engellendiğini ifade etmektedir. Bölüm, Hindistan'daki İngiliz sömürge yönetiminin yarattığı ekonomik ve toplumsal tahribatı detaylı verilerle çürütmekte ve İngilizlerin kurduğu altyapıların Hindistan'a sağladığı katkılardan ziyade, bu yatırımların sömürgeci çıkarları ön planda tutarak yapıldığını ortaya koymaktadır.

Sömürgecilik Sonrası Düzensizlik adlı son bölümde ise sömürgecilik sonrası dönemde meydana gelen toplumsal, ekonomik ve siyasi düzensizlikleri ele almakta ve özellikle Hindistan özelinde İngiliz sömürgeciliğinin mirasını değerlendirmektedir. Geçmişte yaşanan hataların bugünün sorunları üzerindeki etkilerini titizlikle analiz eden yazar, Hindistan'daki mevcut sorunların tümünden İngiliz sömürge yönetimini sorumlu tutmanın doğru olmadığını açıkça ifade

etmektedir. Bununla birlikte, sömürgeciliğin açtığı derin yaraların etkilerinin hâlâ milyonlarca insanın yaşamında hissedildiğini vurgulamakta ve bu izlerin tamamen silinmediğine dikkat çekmektedir. Yazar, toplumsal hafızanın bu olayları unutmaması gerektiğini belirtirken, tarihin geçmişe ait bir olgu olmakla birlikte, doğru anlaşılmasının ve ondan ders çıkarılmasının bugünün temel sorumluluklarından biri olduğunu savunmaktadır.

Shashi Tharoor, Hindistan'ın güçlü bir medeniyet geçmişine sahip olduğunu vurgulayarak İngiliz sömürge yönetiminin Hindistan üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekmektedir. İngilizlerin Hindistan'a getirdiği sistemlerin çoğunlukla kendi çıkarlarına yönelik olduğunu ve bu yüzden Hindistan'da sömürge yönetimi altında yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik çöküşü detaylı verilerle destekleyerek anlatmaktadır. Sömürgeciliğin savunulacak bir yanı olmaması tarihsel bir tartışma konusudur. Ancak, sadece olumsuz verilerin vurgulanması, okuyucuyu tek taraflı bir bakış açısına yönlendirebilir. Modern eğitim sisteminin Hindistan'a yerleştirilmesi, çayın önemli bir tarım ürünü haline gelmesi ve *Sati* gibi çağdışı bir geleneğin İngilizlerin baskısı sonucu ortadan kaldırılması gibi olumlu etkiler de ele alındığında daha dengeli bir analiz sunulabilirdi. Bir başka deyişle kitap, İngiliz sömürge yönetimini sert bir şekilde eleştiriyor, bu da zaman zaman önyargılı bir izlenim yaratabiliyor. Tharoor, Hindistan'daki yerli halkın yaşadığı sömürü ve kıtlık üzerine yoğunlaşırken, Hindistan toplumunun içsel çatışmaları veya liderlerinin rolüne daha fazla yer verilebilirdi. Ayrıca, Hindistan'daki bağımsızlık hareketi ve toplumun farklı katmanlarına dair daha derin bir analiz esere katkı sağlardı. Ayrıca, İngilizlerin Hindistan'a modern eğitim sistemi, demokrasi ve hukuk getirdiği görüşünü çürütmede başarılı olsa da, bu görüşlere dair karşıt bir bakış açısı sunulması eserin kapsamını artırabilirdi. Son olarak, Tharoor'un dili öğretici ve açıklayıcı, ancak bazen fazla akademik olması bazı okuyucular için zorlayıcı olabilir.